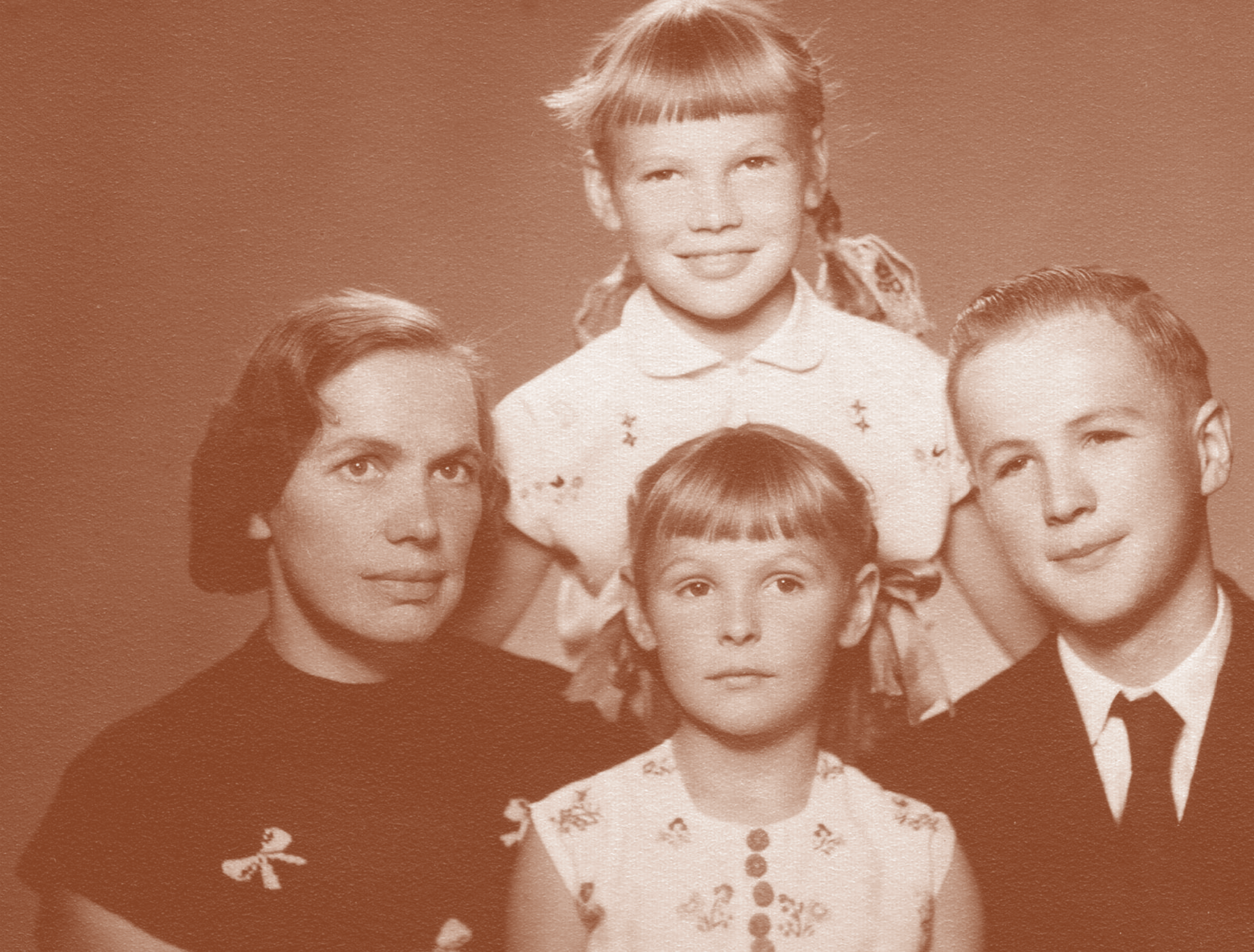

FRAN-
CŮZSKY
ROK

Copyright © Zuzana Homolová 2021
Drawings © Zuzana Homolová
Foreword © Lubica Schulczová 2021
Slovak Edition © Mladé topole 2021

Editorka: Lubica Schulczová
Editorka edície: Martina Straková
Jazyková redakcia: Jaroslav Hochel
Dizajn: Marek Kianička

Použité fotografie sú z archívu autorky.

Rukopis diela vznikol s podporou
tvorivého štipendia Literárneho fondu.

Vydanie publikácie
z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

ISBN 978-80-99974-06-8
www.mladetopole.sk

FRAN- CÚZSKY ROK

Zuzana
Homolová

Edícia Denníky

Prvými pocitmi boli ostych a dojatie. Ostychnosť pri listovaní v denníkových záznamoch autorky, ale najmä pri čítaní listov, statí zo zápisníkov, ale aj súdnych spisov a pri vníkaní do životov, citov a myslenia najbližších aj vzdialenejších príbuzných hudobníčky a výtvarníčky Zuzany Homolovej. Dojatie, viac ako dojatie, nad životnou skúsenosťou nesmierne blízkou, až dôverne známou. V jej zápiskoch a korešpondencii som nachádzala ozvenu a potvrdenie vlastných spomienok na roky 1968 a 1969, ktoré navždy poznačili ľudí z bývalého Československa. Predovšetkým mladých ľudí. Sny o lepšej a slobodnejšej krajine a spoločnosti. Túžby zmarené inváziou tzv. spojeneckých armád a tvrdým politickým zásahom Sovietskeho zväzu. Ako kontrapunkt k dramatickým udalostiam v Československu pôsobia jej denníkové zápisky a spomienky z Francúzska, kde Zuzka Homolová brigádovala, študovala a cestovala od leta 1968 do leta 1969: svet, kde bolo možné otvorene prejavovať a zastávať rozličné politické názory, voľne cestovať a slobodne ísť a uskutočňovať svoje sny.

V pamätiach a najmä v listoch, ktoré budúca umelkyňa dostávala z domu, sa však vynárajú aj reálie z každodenné-

ho života slovenských rodín: často úporný boj o zabezpečenie základných tovarov pri ich nedostatku, biedna ponuka v obchodoch, poradovníky na kúpu auta, tuzexové bony, rozbité cesty, bezohľadné zásahy štátnej moci do života rodín. Na druhej strane zaujme aj to, aké dôležité miesto mala v rodine i pri materiálnej skromnosti kultúra, hudba, výtvarné umenie, výlety do prírody. A statočná práca. „Stále nechápeš, že život je neúprosný, a keď chce človek obstať a pritom neublížovať iným, musí sa poctivo chytať roboty,“ píše v jednom z listov Zuzkina mamička.

Mladšieho čitateľa nepochybne upúta obraz sveta, v ktorom sa komunikácia medzi vzdialenými ľuďmi uskutočňovala najmä prostredníctvom listov a pohľadníc písaných rukou. Sveta, v ktorom sme sa dlho tešili na očakávanú obálku v poštovej schránke a vzdialenosti a cesty boli oveľa dlhšie. Napriek tomu si ľudia boli možno oveľa bližší. V liste zo 17. marca 1969, zhodou okolností v deň, ktorý má pre mňa osobný význam, Zuzkina mama napísala: „Je na tom kus pravdy, že keď sme blízko seba, nevieme si celkom vážiť ten čas a veľa vzácných chvíľ, ktorými si môžeme skrásliť život, prepassieme. A keď sme od seba vzdialení alebo keď nás už niet, vtedy oceníme tie vzácne slová, ktoré potešia viac ako ktovie aký cenný dar.“

Práve takto teší knižka Zuzany Homolovej.

Lubica Schulczová
EDITORKA

Na začiatku mojej skutočnej dospelosti bol rok života vo Francúzsku.

S bážňou som vytiahla zošit so zápisami a s drobnými pamiatkami z výletov po bližšom či vzdialenejšom okolí mesta Tours, kde som strávila desať mesiacov. S ešte väčším chvením som rozstrihla šnúрку na kôpke listov z domu, ktoré sa viazali k môjmu ročnému pobytu vo Francúzsku. Obsah listov za tie dlhé desaťročia vyprchal, ostala vo mne len trpká príchuť prvých mesiacov a času veľkej neistoty z budúcnosti, keďže od začiatku okupácie Československa v auguste 1968 dlho riadne nefungovala pošta a iná možnosť komunikácie s rodinou bola problematická. Okrem nepríjemných situácií, ktoré mi zostali v pamäti, boli našťastie aj mnohé krásne, prekvapivé, až neuveriteľné. Stala sa zo mňa večná a vďačná obdivovateľka tej krajiny.

Keď som znovu začala otvárať listy z prvých týždňov prežitých v neistote, uvedomila som si, že zážitky z môjho neplánovaného ročného pobytu vo veľkom svete nie sú také dôležité na pozadí situácie, ktorá tvrdo poznamenala životy ľudí u nás doma. Známých aj neznámých, tých, ktorí utiekli, alebo tých, ktorí len postupne strácali ilúzie, ba mnohí aj chuť žiť. Je to viac o trpkých chvíľach, ktoré vtedy prežívala moja mama a moji najbližší tam ďaleko doma. S vďakou sa vraciam k útržkom, čo dokresľujú mamin život – a s ľútosťou, že o tom neviem viac, lebo som sa dosť nepýtala...

Do Francúzska

Vyrastala som v rodine bez stálej prítomnosti otca. Mama nám, hoci v skromných pomeroch, chcela dať to, čo si ona nikdy dovoliť nemohla. Nielen mňa, ale aj mojich dvoch súrodencov zapísala do hudobnej školy na štúdium hry na rôznych hudobných nástrojoch. Brat Juraj a ja sme sa učili hrať na husliach a sestra Ľubka na harmonike. Rovnako rada som však aj kreslila, takže som navštevovala aj výtvarný odbor. Keďže som aj rada recitovala a spievala, prirodzene pribudol ešte literárno-dramatický odbor.

Hrať na husliach som sa učila od druhej triedy. Vrzúkala som na polovičných takmer denne, aj cez prázdniny. Keď som už používala trojštvrťové husle, cestou na hodiny som stretávala deti, ktoré sa mi posmievali za čudný kufrík. Trochu som im závidela ich voľnosť. Raz v zime som neodolala: posadila som sa na puzdro s husľami a spustila sa po svahu dolu briežkom, na ktorom sa sánkovali deti. Šlo to výborne. Zapáčilo sa mi to a párkrát som to zopakovala. Na lekciu som prišla neskoro. Pán učiteľ otvoril puzdro, vysypal z neho sneh a do konca hodiny sušil husličky.

Keď som povyrástla a hrala už na celých husliach, začala som si písať krátke skladbičky do notového zošita. V jednej chvíli som dokonca koketovala s myšlienkou ísť študovať na konzervatórium. Staršia kamarátka, ktorá študovala hru na husliach, mi povedala, že sa tam musí cvičiť aj desať hodín denne, a to ma dosť vystrašilo. Povedala som si, že na svete sú aj iné zaujímavé veci. Na strednej škole som už husle odložila a vydrankala od mamy 115 korún na bulharskú gitaru. Sama som na nej boľavými prstami drvila akordy piesní z časopisov. A začala som študovať na Filozofickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Prešove kombináciu výtvarná výchova a slovenský jazyk.

Rok 1968 bol v bývalom Československu obdobím politického odmäku. Prejavilo sa to v miernom uvoľnení cenzúry a tým aj strachu zo všetkého, čo nešlo vo vychodených koľajach, vo voľnejšom šírení informácií, v odvahe hovoriť hlasnejšie o všetkom, čo sa dovtedy tutlalo. Vychádzali dovtedy nepovolené knihy, filmári slobodnejšie natáčali filmy, v Gramofónovom klube vychádzali výborné hudobné tituly, hoci len v obmedzenom množstve. V rozhlase občas zazneli Beatles aj iní hudobníci zo západných krajín. Boba Dylana a Joan Baez spomínali s patričným komentárom hlavne ako spevákov protestsongov, ktorí neodporovali socialistickej „mierovej“ politike. Občas niekto dostal povolenie na cestu do niektorej západnej krajiny. Kto mal takú možnosť, pašoval hudobné nahrávky zo Západu a potom ich za prehnanú cenu predával „hladným“ poslucháčom. Málokto vlastnil vtedajšiu vymoženosť – magnetofón, na ktorý sa dala nahrávať hudba z populárneho Rádia Luxemburg. Pri ňom som si písala domáce úlohy a horlivo foneticky zaznamenávala skomolené názvy či refrény skladieb, ktoré z neho zneli: *Sájlens is góldén, góldén...*

V Tuzexe, predajni s tovarom z kapitalistickej cudziny, sme si mohli za špeciálne poukážky, zvané bony, kúpiť ozajstné džínsy alebo *texasky*, ktoré sme si obliekali s po-

svätnou úctou. Očarili nás zvesti o hippies a ich mierovom hnutí. Kúpovali sme teda lacné bavlnené látky s kvetinovými vzormi, ktorých bolo u nás hojne, a šili si blúzky a šaty, minisukne aj maxisukne... a snívali sme o slobode.

Dvere sa trošku otvorili, nie však dokorán. Na našu univerzitu prišiel učiť skutočný mladý anglický lektor. Neskôr pribudla skupina anglických študentov, čo k nám prišli študovať ruštinu a priviezli so sebou platne.

Pred rokom 1968 mali občania Československa veľmi obmedzenú možnosť cestovať do vtedajších kapitalistických krajín. V lete 1968 počas politického odmäku sa však najmä mladí ľudia rozutekali von do slobodného sveta. Pravdaže, až po zložitom procese získania víz a devízového prísľubu, *devizáku*, ktorý umožňoval výmenu domácej meny za doláre, marky, libry alebo inú západnú menu. Aj mnohí moji kamaráti sa vybrali do sveta na vlastnú päsť.

Ja som na samostatnú cestu nemala dosť odvahy ani peňazí, a tak som sa pod hlavičkou Československého zväzu mládeže, vtedajšej jedinej mládežníckej organizácie, prihlásila na trojtýždňovú študentskú brigádu do medzinárodného budovateľského tábora vo Francúzsku. Francúzštinu som mala tri roky na strednej škole a na vysokej som ju študovala ako ďalší cudzí jazyk popri povinnej ruštine. Bola som po druhom ročníku štúdia na škole a tú brigádu som získala! Po prvom návale radosti nasledovali chvíle poníženého opakovaného čakania na všetky povolenia na políciu v Liptovskom Mikuláši, v nevetranej malej čakárni, vybavenej tým najhnusnejším a najošarpanejším nábytkom. Asi aby si to pokorný žiadateľ radšej ešte rozmyslel... Keď sa mi podarilo všetko vybaviť, bola som nekonečne šťastná. Prvýkrát som sa mala dostať za hranice – a hneď do vysnívaného Francúzska! Ešte nočný výlet do Prahy, netrpezlivé čakanie pred bránou francúzskeho veľvyslanectva v rade na vízum. A potom som sa vydala na cestu.